

Az Akadémia nem látja biztosítottak a tudomány szabadságát az új törvényjavaslatok alapján, és továbbra sem kapott indoklást kutatóhálózatának elvételére

2019. JÚNIUS 5.

2019. június 4-én a Kormány benyújtotta a Parlamentnek azokat a törvényjavaslatokat, amelyek alapvetően változtatnák meg a hazai kutatás-fejlesztés és a Magyar Tudományos Akadémia működését. Az MTA most arra hívja fel az országgyűlési képviselőket, hogy fontolják meg az MTA-nak a törvényjavaslatokkal kapcsolatos észrevételeit. Amennyiben a törvényjavaslatokat jelenlegi formájukban fogadnák el, az MTA szerint sérül a tudományos kutatás szabadsága, és Magyarország számára alapvető értékek veszhetnek el. Az MTA arra kér mindenkit, aki aggódik a tudomány szabadságáért, és szimpatizál a Magyar Tudományos Akadémiával, hogy támogassa ügyünket.

A Magyar Tudományos Akadémia elnöke, vezetése és köztisztviselői az elmúlt hetekben mindent megtettek azért, hogy az ITM-ben készülő, a K+F+I rendszert átalakító törvényjavaslat az MTA Közgyűlésének és Elnökségének határozatait, továbbá az MTA kutatóinak, vezetőinek és dolgozóinak egységes kiállását figyelembe véve szülessen meg. Az MTA az utolsó pillanatig érvelt amellett, hogy az MTA kutatóhálózata maradjon az Akadémiánál. Ezt szem előtt tartva az MTA a törvényjavaslat számos pontján tett olyan javaslatokat, amelyek a tudomány szabadságát, az Akadémia szerepét, a kutatóhálózat működését, irányítását és finanszírozását garantálnák.

A következőkben a legfontosabb pontokban hasonlítjuk össze az MTA javaslatait és a törvénytervezetben megjelenteket.

1. A törvényjavaslat elvenné az MTA-tól az akadémiai kutatóhálózatot

Az MTA fenntartja azt az álláspontját, amelyet az Akadémia 191. közgyűlésén hozott, és tiltakozik kutatóhálózatának elcsatolása ellen.

Semmilyen tartalmi érv nem hangzott el arra vonatkozólag, hogy miért kellene a kutatóhálózatot elcsatolni, miért kényszerülnének a kutatók elhagyni a tudományos kutatás terén évszázados hagyományokkal rendelkező, nemzetközi és hazai tiszteletet bíró, évtizedek óta politikától független Akadémiát.

Ezzel szemben számos nyomós érv szól az Akadémia köztestületének és kutatóhálózatának együtt tartása mellett. Bár a köztestület jelenleg sem vesz részt a kutatóhálózat közvetlen irányításában, a több évtizedes együttműködés során számos szinergia alakult ki a nemzetközi kapcsolatok, a tudomány népszerűsítése, a kutatások minőségbiztosítása, országos projektek szervezése terén, sőt válsághelyzetek kezelésében is (mint pl. a vörösiszap-katasztrófa). Az új törvény ezeket a szinergiákat szétszakítaná.

Az elcsatolás igen sok jogi és szervezeti problémát vet fel, a kutatási szerződések érvényességétől kezdve az ingatlanok használatáig.

Alkotmányossági aggály, hogy az MMA és MTA jogi szabályozása ilyen módon elkülönülne (pl. az MMA továbbra is fenntarthat közfinanszírozású kutatóintézeteket).

Az Eötvös Loránd Kutatási Hálózatnak, illetve titkárságának egyetlen közfeladata a kutatóhálózat működtetése, de az ehhez szükséges feltételeket a törvénytervezet szerint az MTA-nak kell biztosítania. Miért van akkor szükség az új szervezetre?

2. A kutatóhálózat új irányítási rendszere

Az MTA 191. közgyűlése új irányítási struktúrát javasolt az intézethálózat számára. Ez lehetővé teszi az intézethálózat rugalmasabb működését, és figyelembe veszi a Kormány igényét az innovációval kapcsolatos céljainak hatékonyabb megvalósítására. Az új irányítási rendszerre, főként a kutatóhálózat Irányító Testületének (IT) működésére vonatkozó javaslat az MTA és az ITM közötti stratégiai tárgyalások konszenzusos eredményein alapul. A javaslatnak több fontos eleme nem épült be a törvényjavaslatba.

Az MTA elengedhetetlennek tartja az önkormányzatiság elvének érvényesülését a kutatóhálózat közvetlen képviselője útján; az arányosság elvét az IT összetétele alapján (az IT tagjainak – az elnököt leszámítva – 1/3-át a Kormány, 1/3-át az MTA delegálja, 1/3-át pedig a kutatóintézet-hálózat adja). A törvényjavaslat ezzel szemben nem jeleníti meg a kutatóhálózat képviselőjét.

Az MTA ugyancsak elengedhetetlennek tartja, hogy az Irányító Testület 2/3-os többséggel döntson az alábbi kérdésekben: önálló intézetek és központok alapítása és megszüntetése, kutatóintézet-vezetők kinevezése, az egyes intézményeknek jutó költségvetés 15%-ot meghaladó változtatása. A törvénytervezet azonban a legfontosabb kérdésekben 7 támogató szavazatot ír elő az IT 13 tagjától.

Szintén nem szerepel a szövegben az MTA-nak az a javaslata, hogy az Irányító Testület jogkörének felsorolása mellett kerüljön rögzítésre az is, hogy ezek át nem ruházható jogkörök. Szintén nem került be a törvénytervezetbe az MTA azon javaslata, hogy „a delegáltak az Irányító Testület munkájában tudományos meggyőződésük szerint vesznek részt. Az Irányító Testület szavazásra jogosult tagja más személlyel nem helyettesíthető, szavazati jogának gyakorlására más személy nem jogosítható fel.”

3. Alapfinanszírozás

A törvénytervezetbe bekerült a következő mondat: „A költségvetési fejezeten belül forrást szükséges biztosítani a kutatóhálózat intézményfenntartásához.”

Az MTA véleménye szerint az intézményfenntartás elemeit tételesen szükséges rögzíteni, és annak az üzemeltetésén túl ki kell terjednie a kutatóhálózat

dinamikus változása mellett is változatlan kutatói tőzsgárda és a kutatást támogató munkatársak bérére is.

Az MTA számtalanszor leszögezte: egy alapkutatási hálózatnál szükség van alapfinanszírozásra. Ez minden hasonló európai hálózat esetben így van, ez biztosítja például a vezető kutatók jelenlétét, a pályázatokon való részvételt, hosszabb távú, új témák kutatásának elindítását.

4. Az MTA vagyona

A törvénytervezetbe a következő mondat került: „Eltérő megállapodás hiányában a 2. melléklet szerinti központi költségvetési szervek elhelyezését, valamint a kutatóintézeti hálózat működtetését szolgáló, a Magyar Tudományos Akadémia tulajdonában és ezen kutatóhelyek használatában lévő vagyonelemeknek ingyenes használatba bocsátását – a 42/B. § (5) bekezdésének megfelelően – a Magyar Tudományos Akadémia biztosítja.”

Az MTA ingó és ingatlan vagyonát mindenkor a tudomány szolgálatába állította, és állítja ma is. Az MTA tiltakozik azonban tulajdonosi jogának ellentételezés nélküli korlátozása ellen. Az MTA szerint ez az Alaptörvénybe ütközik.

Az MTA kérése az országgyűlési képviselők-höz és a tudományos szabadság ügyének minden támogatójához

Az MTA elvárja, hogy az ország egyik legrégebbi és legnagyobb közmegebecsülésnek örvendő intézményéhez méltó módon tárgyaljanak vele. Az MTA egy év alatt sem kapott részletes indoklást kutatóhálózatának elvételére. A törvényjavaslat indoklásában mindössze néhány általános mondat szerepel fél oldalban, amelyek az innovációs teljesítmény fontosságát hangsúlyozzák. Az Akadémia e cél elérésben a kezdetektől fogva partner, de az elmúlt közel egy évben nem nyílt módja arra, hogy megismerhesse az ITM részletes szakmai elképzeléseit. Az elmúlt egy évben az ITM végig azzal tartotta nyomás alatt az MTA-t, hogy a törvény szerint neki járó alaptámogatást csak részben adta át.

Az MTA arra hívja fel az országgyűlési képviselőket, hogy fontolják meg az MTA-nak a törvényjavaslattal kapcsolatos észrevételeit. Amennyiben a törvényjavaslat jelenlegi formájában kerülne elfogadásra, az MTA szerint sérül a tudományos kutatás szabadsága, és Magyarország számára alap-

TMT 66. évf. 2019. 7–8. sz.

vető értékek veszhetnek el. Az MTA arra kér mindenkit, aki aggódik a tudomány szabadságáért, és szimpatizál a Magyar Tudományos Akadémiával, hogy támogassa ügyünket.

A Magyar Tudományos Akadémia nemzetközi sajtótájékoztatót szervez.

Forrás: https://mta.hu/mta_hirei/az-akademia-nem-latja-biztositottnak-a-tudomany-szabadsagat-az-uj-torvenyjavaslatok-alapjan-es-tovabbra-sem-kapott-indoklast-kutatohalozatanak-elvetelere-109790?fbclid=IwAR0EAtsTEHq5k6ALEDErB4E_Tk6DkItWRoLO28C76dpfSyATDZzv4!5uKNg

Válogatta: Fonyó Istvánné